

هویت کودکان را دریابیم!

تحول گرایی با هویت بخشی
به دوره های تربیتی آموزشی

در نگاه تحولی، برای هویت بخشی به دوره های مزبور، هر دوره باید با واژه های مناسب اصالت یابد تا بیش از آنکه نگران تحقق مأموریت های دوره های تحصیلی و آموزشی بعدی باشیم، بکوشیم به نیازهای رشدی و تربیتی هر دوره سنی پاسخ دهیم. اگر اصالت و هویت متریان برآمده از ویژگی ها، اقتضائات و نیازهای رشدی آنان باشد، زمینه های هویت بخشی به آنان مهیا می شود. در این صورت می توان به زمینه های تحقق تحول در نظام تعلیم و تربیت کشور امیدوارتر شد. به عبارت روشن تر، هویت و مأموریت هر دوره گویای نگاه و رویکرد ما به تعلیم و تربیت متریان است. در غیر این صورت با بی توجهی به نیازهای ایشان، فقط در صدد انتقال دانش و آماده کردنشان برای تحصیل در دوره های بالاتر هستیم. حال آنکه باید مطابق با هویت سنی فرزندانمان به تربیتشان اهتمام داشته باشیم.

در هویت بخشی به دوره های سنی، لازم است به صورت همه جانبه به زمینه های شکوفایی ویژگی ها و حتی به نام گذاری هر دوره توجه داشته باشیم. بر این مبنا باید به چنین تعریف هایی پایبند باشیم:

- **اوان کودکی:** دوره طفولیت و سال های نخستین کودکی (هفت سال اول) که دوره تربیت و یادگیری است؛
- **دوره کودکی:** دوره شش سال تحصیلی ابتدایی؛
- **دوره نوجوانی:** دوره متوسطه.

در این صورت هر کدام از عنوان های مزبور، در هویت بخشی به دوره سنی مؤثر خواهد بود. چنین نگاه الهام بخشی است که به اعتبار و هویت بخشی به هر گروه سنی منجر می شود. از سوی دیگر، باید به

تربیت مطلوب مادامی ماندگار و مؤثر است که برآمده از هویت تربیتی و رشدی متربی باشد. از غفلت های مهم و آسیبزا در طول سالیان متمادی در فرایند تعلیم و تربیت، بی توجهی به ویژگی ها و اقتضائات رشدی متریان است. این نقیصه در دوره های پیش دبستانی، ابتدایی و متوسطه بروز دارد.

سؤال: دوره های پیش دبستانی، ابتدایی و متوسطه بر چه اساسی طراحی شده اند؟ این دوره ها ابتدا و حد وسط چیست؟

بدیهی است تمام این واژه ها در راستای آموزش عالی در سطح دانشگاه است. به عبارت دیگر، هدفها و برنامه های تربیتی - آموزشی تمام دوره های تحصیلی، بیش از آنکه در خدمت نیازها و اقتضائات سنی متریان باشد، ناظر بر هدفهای آموزش عالی هستند. به نظر می رسد واژه «تحصیلی» نیز همین گونه است. چنین رویکردی در دوره سنی سال های اولیه کودکی، یا همان دوره اوان کودکی، بسیار آسیب زاست، حال آنکه هر دوره سنی هویت و مأموریت تربیتی و رشدی ویژه خود را دارد. در غیر این صورت، از پیش دبستانی تا پایان دوره متوسطه، به جای اهتمام به ویژگی و هویت گروه سنی متریان، باید در صدد ایجاد آمادگی در آنان برای تحقق مأموریت های تحصیلی و آموزشی دوره های بعدی باشیم.

۳ مأموریت دوره اوان کودکی

این دوره مأموریت دارد، با طراحی و تدوین برنامه تربیت و یادگیری، امکان انتقال مؤثر و آرام کودک را از فضای خانواده به جامعه فراهم سازد. برنامه‌ها و فعالیت‌های این دوره می‌باید مبتنی بر شکوفایی فطرت الهی باشند تا زمینه‌های رشد و تعالی همه‌جانبه کودکان را فراهم سازند. سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌ها در این دوره، با در نظر گرفتن تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی، رشد همه‌جانبه کودکان را آسان می‌سازد و به بهسازی و نظام‌مند کردن تجربه‌ها و آموخته‌های آنان کمک می‌کند. علاوه بر این آمادگی، لازم است برای کسب مهارت‌های پایه یادگیری، امکان به کارگیری حواس، تخیل و فرصت‌های کاوشگرانه، با محوریت تفکر، خلاقیت و بازی فراهم شود.

۴ برخی اصول هویت‌بخشی به دوره اوان کودکی

۱. توجه به ویژگی‌ها، اقتضائات و نیازهای رشد همه‌جانبه و یکپارچه کودکان؛
۲. هماهنگی با اسناد تحولی^۶ نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران؛
۳. بهره‌گیری از نیروی انسانی متعهد و متخصص (کارشناس، مؤسس، مدیر، مربی و ...)
۴. توجه به فرهنگ بومی محلی و همچنین تفاوت‌های فردی و جنسیتی کودکان، در تولید بسته‌های یادگیری؛
۵. تأکید بر امانت الهی بودن کودکان، با توجه به توانایی‌ها و علاقه‌های فطری ایشان؛
۶. توجه به رویکرد بازی‌محوری، رعایت عنصر شادی، نشاط و تحرک کودکان در برنامه‌ها و فعالیت‌های تربیتی و آموزشی؛
۷. تأکید بر مشارکت و نقش فعال خانواده در هویت‌بخشی و تحقق مأموریت دوره اوان کودکی.

پی‌نوشت‌ها

۱. مبتنی بر نظام تعلیم و تربیت رسمی جمهوری اسلامی ایران و سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی.
۲. به استناد برنامه درسی ملی، ذیل عنوان ساختار و نظام آموزش، بند ۱۳.
۳. با توجه به ویژگی‌های رشدی و اقتضائات تربیتی کودکان در هفت سال اول، لازم است برنامه تعلیم و تربیت این مرحله از سنین بنیادین، متفاوت از سایر دوره‌های تحصیلی باشد.
۴. به استناد اساسنامه و راهنمای برنامه دوره پیش‌دبستانی، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش.
۵. بر اساس تبصره دو ماده یک قانون تأسیس و اداره مدارس و مراکز آموزش و پرورش غیردولتی، مصوب مجلس شورای اسلامی.
۶. سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری، سند تحول نظام آموزش و پرورش، برنامه درسی ملی و برنامه دوره پیش‌دبستانی، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش.

سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی تا سطح اجرای برنامه و فعالیت‌های مربوط به هویت هر دوره توجه کرد. تأثیرپذیری ماندگار و ژرف شخصیت انسان از تربیت اوان کودکی و جایگاه ویژه و بنیادین آموزش و پرورش در دوره پیش‌دبستانی، سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران دلسوز را برمی‌انگیزد تا گام‌هایی استوار و هوشمندانه در عرصه تربیت فرزندان ایران اسلامی بردارند. بر این اساس می‌توان برای دوره اوان کودکی هویت و مأموریت‌هایی را بر مبنای اصول حاکم بر تربیت و یادگیری در اوان کودکی طراحی و تبیین کرد.

۴ ماهیت دوره اوان کودکی

- ۱ دوره اوان کودکی^۱ دوره‌ای تربیتی، رسمی^۲ و مستقل^۳ از سایر دوره‌های آموزشی و تحصیلی است.
- ۲ مخاطبان این دوره کودکان سنین قبل از شش سال تمام هستند. در ارائه خدمات فراگیر، کودکان ۴ تا ۶ سال^۴ اولویت بیشتری دارند.
- ۳ این دوره با طراحی و تدوین نظام‌نامه تربیتی و برنامه تربیت و یادگیری از یک سو، و با سامان‌دهی کودکان‌ها و نظارت بر آن‌ها، اعم از مهدهای کودک، پیش‌دبستانی‌ها و سایر مراکز خدمات‌دهنده به کودکان از سوی دیگر، درصدد کیفیت‌بخشی و استانداردسازی فعالیت‌ها بر اساس اسناد تحولی و قوانین رسمی^۵ نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران است.